

FORME ALE NEOPĂGÂNISMULUI ÎN SOCIETATEA CONTEMPORANĂ ȘI ROMÂNEASCĂ

Pr. Dr.ULC, Olteanu Cosmin

Studiu coordonat de Pr. Dr. Cosmin Olteanu, preot păgân atestat de Universal Life Church (ULC) sub eligida Asociației Mișcarea Neopăgănilor din România (MNR) .

”Universul este Totul și Absolutul, nimeni și nimic nu l-a creat. Există dintotdeauna și va fi la nesfârșit.....Cei ce aleg să-și elibereze sufletul și mintea de povara grea a prejudecăților umane și să ducă o existență în armonie cu Universul se numesc păgâni, iar păgânismul este calea lor...”.

Cu aceste cuvinte de întâmpinare se deschide pagina de internet în limba română a unuia din site-urile de informare despre păgânism (<http://www.paganism.ro/>).

Pagan Federation International (PFI), una din cele mai importante alianțe neopăgâne, are de asemenea o pagină de internet în limba română, prin intermediul căreia își propune să ajute simpatizanții păgânismului din țara noastră să-și exprime liber credințele, să contracareze

Pr. Dr. atestat ULC, Olteanu Cosmin

acuzățiile la adresa lor, iar dacă este necesar, să urmeze calea legală pentru apărarea drepturilor lor¹.

Popularizarea neopăgânismului în țara noastră se face și prin intermediul *workshop*-urilor de prezentare. Aceeași Federație Păgână a organizat, în anul 2008, primul curs de vrăjitorie Wicca în România, intitulat "Primii pași pe acest drum" (23-24 august 2008)². Cursul a fost organizat de Morgana, coordonatoarea internațională a Pagan Federation și de Sadies, implicat în organizarea PFI în Ungaria, ambele nume fiind, evident, pseudonime. Din anunțul oficial aflăm că "amândoi sunt practicanți Wicca și au mulți ani de experiență. Ei ne vor învăța atât filosofia de bază Wicca, dar și cum să creăm ritualuri pentru ciclul anului și ritualuri pentru ceea ce numim „ritualurile de trecere”. Se vor inspira din bogata spiritualitate est-europeană și vor încerca să includă și propriile voastre experiențe”. Cursul costa 150 de RON pentru membri PFI și 180 pentru nemembri, iar participarea era limitată la 25 de persoane. *Workshop*-ul era susținut de o ghidare pe termen lung, pe parcursul căreia cursanții beneficiau de un pachet integral de inițiere care conținea materiale despre "Roata anului" cu întrebări și răspunsuri și alte cărți neopăgâne. De asemenea, fiecare cursant primea un mentor personal cu care comunica prin email.

O simplă căutare pe internet ne arată că încercările de a constitui comunități neo-păgâne în țara noastră datează cel puțin din anul 2004. În acel an apărea revista on-line *MoonLight Grove* (<http://moonlightgrove.3x.ro>), care se intitula „prima revistă Wicca în limba română”, și ale cărei numere pot fi urmărite din aprilie până în decembrie 2004³. Tematica fiecărui număr cuprindea informații despre sabbat, principii și tradiții Wicca, vindecarea cu plante, magia cu pietre, cristale, lumânări, aromo-terapia, știința copacilor, rețete naturiste. Din anul 2006, a devenit vizibil pe internet grupul *Romanian Coven*, definit ca "un grup românesc ce încearcă să ofere Wiccanilor din

---

¹ <http://www.ro.paganfederation.org/index.html>. *Pagan Federation International* (PFI) este o dezvoltare a *Pagan Federation*, înființată în Marea Britanie în 1971, care, actualmente are filiale în 28 de țări, printre care și România. Scopul PFI este de a sprijini adepții neopăgânismului în viața personală și publică, de a-i ajuta să conștientizeze că au aceleași drepturi ca adepții altor credințe; de a promova un profil pozitiv al păgânilor și al păgânismului; de a furniza informații instituțiilor și publicului larg; de a facilita comunicarea efectivă, educația și dialogul între comunitățile păgâne și ne-păgâni. PFI este activă în Europa, organizând evenimente păgâne, printre care vizitarea spitalelor, a închisorilor, acordarea de ajutor în caz de dezastre. PFI editează revista „Pagan Dawn”. (<http://www.paganfed.org/>).

² <http://www.ro.paganfederation.org/activitati.html>

³ Numele periodicului este de inspirație druidică, "grove" fiind denumirea unei comunități druidice. În Irlanda, unul din cele mai importante grupuri păgâne se numește *Owl Grove* (Vezi Michael York, *Pagan Theology. Paganism as a World Religion*, New York University Press, 2003, p. 90).

Pr. Dr. atestat ULC, Olteanu Cosmin

Romania posibilitatea de a avea acces la informația de care au nevoie, în limba română, și de a cunoaște alte persoane care le împărtășesc credința”⁴. Grupul a fost activ și anul următor, când emiteau un *Newsletter* și organizau întâlniri lunare în București, detaliile acestora fiind comunicate, prin email, membrilor înregistrați. De asemenea, există un grup intitulat *Romanian Wiccans* care ține legătura cu cei interesați prin intermediul forum-ului de discuții.

În anii următori, în România au început să își facă apariția comunități păgâne, reprezentate de organizații ca Flacăra Neagră (satanismul tradițional și demonolatrie) și Biserica Satanistă Română - BSR (satanismul modern) .

În data de 24 iunie 2016, Asociația ASASC România a luat ființă, ca asociație de cult religios păgân, confesiune Satanistă Cosmiraniană, iar în luna februarie 2017 a luat ființă, Asociația Mișcarea Neopăgânilor din România, asociație cultural-religioasă ce reprezintă, promovează și apără comunitatea și patrimoniul păgân de pe teritoriul României . La ultima revizie a membrilor Asociației MNR s-a raportat existența a unui număr de aproximativ 1000 de membrii asociației.

Totuși din anumite date, în România își fac cunoscută existența un număr de aproximativ 11000 de adepți ai confesiunilor păgâne . Cele mai populare confesiuni sunt reprezentate de adepții Wicca și adepții căilor CMS (satanism) .

Ceea ce este sigur este că neopăgânismul organizat la nivel mondial a patruns în România prin diverse mijloace ca: organizarea de *workshop*-uri, popularizarea informațiilor pe net sau forumurile de discuții, cât și înființarea Asociației Mișcarea Neopăgânilor din România (MNR) . Pe site-ul în limba română al PFI, adepții ideilor neo-păgâne au posibilitatea de a obține calitatea de membrii, arătându-li-se clar pașii care trebuie urmați⁵. Cei interesați trebuie să împlinescă anumite condiții, și anume să aibă 18 ani împliniți, să se considere păgâni și să fie de acord cu principiile din statutul Federației. Erau sfătuiți apoi să trimită o scrisoare în care să descrie felul în care au venit în contact cu păgânismul și să completeze un formular de aplicare. La primirea acestor

---

⁴ Pe site-ul grupului *Romanian Coven* (<http://www15.brinkster.com/romaniancoven/index.html>) se pot găsi articole despre Wicca și păgânism, zeii Wicca, legile Wicca, serbările Wicca, mitologie, covenuri, ritualuri. Acestea sunt de fapt traduceri ale unor eseuri postate pe site-uri păgâne în limba engleză și sunt semnate întotdeauna cu pseudonime (Leija, Lady Rowenna) .

⁵ <http://www.ro.paganfederation.org/infopfi.html>: ”Devenind membru, ne ajuți în munca pe care o desfășurăm pentru întreaga comunitate păgână, fie ea în domeniul anti-defăimării sau în domeniul sprijinului oferit fraților noștri din întreaga lume”.

Pr. Dr. atestat ULC, Olteanu Cosmin

două documente, Federația trimite o invitație, un formular de aderare și un formular pentru *plata taxei de înscriere*.

În România, înafara de Asociația MNR, a mai existat până în anul 2008 "Societatea Gebeleizis" (<http://www.gebeleizis.org/>), care se definea ca o „asociație de orientare cultural-religioasă, al cărei scop primordial este înființarea și dezvoltarea, pe teritoriul actualei României, a unor comunități etnice fidele religiei și culturii străbunilor traco-daci”. Scopul Societății „Gebeleizis” (SG) este investigarea, cercetarea și recuperarea tradițiilor și obiceiurilor populare, a valorilor autentice traco-dace, a istoriei vechi a traco-dacilor, cunoașterea acestora și creșterea noii generații de cetățeni români în spiritul acestor valori. Aderența este rezervată „descendenților neamului traco-dac”, iar emblema este balaurul dacic cu cap de lup. Societatea se străduiește să obțină vizibilitate prin intermediul „Agenției de presă Thracia” și a postului de radio „Vuiet de sânge”. În cele din urmă SG a fost desființată după o descindere a DIICOT și SRI, în care s-a constatat legăturile SG cu gruparea nazistă, antisemita și rasistă. Președintele SG, Andrei Molnar, alături de membrii conducerii au fost arestați, iar SG a fost scoasă în afara legii .

Neopăgânismul a găsit un teren fertil în fostele state comuniste, precum și în Grecia. În Europa Centrală și de Est, cele mai bine organizate grupări de acest gen sunt cele din Țările Baltice, lucru care a fost pus în legătură cu creștinarea târzie a acestor teritorii, în secolele XIII-XIV, prin cruciadele organizate de Papalitate. Inițiatorul păgânismului modern în Lithuania, Wilhelm Starosta (1868-1953), supranumit Vydunas, a făcut o sinteză între teosofie și tradițiile panteiste lituaniene. Marginalizat de ocupația sovietică, neo-păgânismul lituanian s-a revigorat prin crearea societății *Romuva* (1968) pentru păstrarea culturii indigene. Din 1988, aceasta funcționează sub numele de *Asociația pentru cultura etnică Lituaniană*. Actualmente, un rol important în dezvoltarea Asociației îl joacă etnologul Jonas Trinkunas (n. 1939), o personalitate academică importantă, fost director al Departamentului de cultură națională din cadrul Ministerului Culturii⁶. După colapsul Uniunii Sovietice, Vilnius a devenit centrul mișcării neo-păgâne lituaniene. În acest oraș își are sediul o altă importantă alianță a grupărilor neo-păgâne, *World Congress of Ethnic*

---

⁶ Piotr Wiench, *Neo-paganism in Central European Countries* în Irena Borowik and Gregory Babibski (ed), *New Religious Phenomena in Central and Eastern Europe*, Krakow, 1997, p. 283-293; *Romuva. Le nouveau païen en Lituanie*. "Religioscope" 4 mai 2003, http://www.religioscope.info/article_147.shtml ; Despre Trinkunas, a se vedea Michael York, *Pagan Theology*, p. 273-274; Site-ul *Romuva*, (<http://www.romuva.lt/new/>).

Pr. Dr. atestat ULC, Olteanu Cosmin

Religions (WCER)⁷, care a organizat, tot aici, primul Congres Mondial Păgân (20-24 iunie 1998). Neopăgânismul este prezent și activ și în celelalte state baltice, în Ucraina, precum și în Rusia⁸.

În Grecia, există gruparea neopăgână *Υπατο Συμβούλιο των Ελλήνων Εθνικών* (YSEE, *Consiliul Suprem al Etnicilor Eleni*), înființată în 1997, care este membru fondator al WCER și membru al programului de acțiune al Uniunii Europene pentru combaterea discriminării. Există, de asemenea și alte organizații păgâne ca *Δωδεκάθεον* care folosește termenul *έλληνική θρησκεία* (religia elenă), (<http://homepage.mac.com/dodecatheon/>). Adepți ai grupării, ca Panagiotis Marinis (n. 1947), membru fondator al *Societas Hellenica Antiquariorum* și editor al publicației *Hellenikon Pantheon*, afirmă că religia vechilor greci a supraviețuit și s-a perpetuat din generație în generație. Alt autor, Vlassis Rassias, a scris cărți despre persecuția creștinilor împotriva elenilor și despre biserica elenilor. Se estimează că azi, în Grecia, sunt circa 2000 de adepți și 100 000 de simpatizanți ai neopăgânismului. În anul 2004, Atena a găzduit al VII-lea Congres mondial al WCER și, tot în acel an, ceremoniile de inaugurare a Jocurilor Olimpice din Atena au fost centrate pe ritualuri

---

⁷ Scopul WCER este să sprijine crearea altor grupuri de acest gen, să le apere pe plan juridic, să le reprezinte pe lângă organismele internaționale, să organizeze colocvii, să editeze publicații. În Constituția WCER se afirmă explicit că prin "religii etnice" se înțelege religiile vechi care au supraviețuit, cum sunt hinduismul sau animismul sau religiile în proces de restaurare ca *Romuva* din Lituania și se accentua faptul că drepturile acestor grupuri etnice și religioase țin de drepturile omului. (<http://www.wcer.org/>)

⁸ În Rusia, neo-păgânismul s-a născut în anii 1970-1980 în contextul slăbirii ideologiei marxiste. Primii neo-păgâni ruși erau intelectuali dizidenți, printre care Anatoli Ivanov și Alexis Dobrovolkij, acesta din urmă fiind cunoscut sub numele de Dobroslav. Neopăgânii ruși își propuneau să reconstruiască religia popoarelor slave. La ora actuală, neopăgânii ruși sunt grupați în două mari alianțe: „Uniunea comunităților credinței patriarhale slave” și „Cercul tradițiilor păgâne”. (Vezi Nathalie Ouvaroff, *Russie. Les nouveaux courants du neo-pagansime*, "Relioscope", 9 aout 2007, http://religion.info/french/articles/article_332.shtml); Stella Rock, *Popular Religion in Russia. "Double belief" and the making of an academic myth*, Routledge, 2009. În Letonia există mișcarea Dievturi, înființată în 1920 de Ernest Brastins; în Belarus păgânismul este reprezentat de Centrul Etno-cosmologic Krywya, numit așa după numele unui trib care a populat în vechime acest teritoriu. În Ucraina există un grup păgân numit *Runvira* (Credința ucrainiană națională nativă). Adrian Ivachiv, *The Revival of Ukrainian Native Faith*, în Michael Strmiska, *Modern Paganism in World Cultures. Comparative Perspectives*, Santa Barbara, Calif. ; Oxford, England : ABC-CLIO 2005, p. 209-239; Idem, *In Search of Deeper Identities. Paganism and Native Faith in Contemporary Ukraine* „Nova Religio”, nr. 8 (2005), p. 7-38.

Pr. Dr. atestat ULC, Olteanu Cosmin

păgâne și venerarea celor 12 zeități ale Panteonului. În mai 2006, Curtea de Apel Atena a recunoscut oficial venerarea vechiului panteon grecesc⁹.

Studiul de față este prima noastră încercare de a aborda o astfel de tematică. De aceea, considerațiile care urmează sunt doar introductive, urmând ca anumite teme să fie aprofundate în studii viitoare.

Caracteristicile neo-păgânismului.

Termenul "păgân" vine din latinescul *paganus*, prin care creștinii din primele secole îi desemnau pe politeiștii greco-romani. Este, prin urmare, numele dat de către creștini unei populații care nu fusese evanghelizată. Termenul neo-păgânism este folosit în mediile academice, pentru a sublinia discontinuitatea între păgânismul pre-creștin și cel actual. Prefixul „neo-”, în acest caz, subliniază natura nouă, aspectul contemporan al acestei mișcări, adaptat zilelor noastre¹⁰. Majoritatea adeptilor păgânismului refuză însă eticheta de neo-păgân, deoarece, susțin ei, așa cum nici creștinii de azi nu își spun neo-creștini doar pentru că trăiesc într-o altă epocă istorică, tot așa și ei se consideră continuatori ai vechilor păgâni.

Relația neopăgânismului cu popoarele indigene este una problematică. La o primă vedere, indigenii actuali (americani nativi, africani, aborigeni australieni), se pot numi și aceștia păgâni deoarece sunt orientați spre natură și au rezistat convertirii misionarilor creștini. Mai mult, neopăgânii privesc cu admirație la hinduism ca la o religie veche care a supraviețuit în timpuri moderne și care nu a putut fi înlocuită sau diluată în ciuda eforturilor cuceritorilor musulmani sau

---

⁹ Vezi studiul lui Drew Campbell, *Old Stones, New Temples. Ancient Greek Pagans Reborn*, Xlibris Corporation, 2000, precum și mai multe articole apărute în publicații prestigioase din străinătate, cum ca: Harry de Quetteville, *Modern Athenians fight for the right of worship the ancient Greek gods*, „The Telegraph” 8 May 2004; Hellena Smith, *Greek gods prepare for comeback*, „The Guardian” 5 May 2006; (<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/greece/1461311/Modern-Athenians-fight-for-the-right-to-worship-the-ancient-Greek-gods.html>; <http://www.guardian.co.uk/world/2006/may/05/greece>).

¹⁰ H. Maurier, „Paganisme”, *Dictionnaire des religions* ed. Paul Poupard, Presses Universitaires de France, 1984, p. 1485-1488 ; *Encyclopedia of New Religions. New Religious Movements. Sects and Alternative Spiritualities*, edited by Christopher Patridge, Lion Hudson, 2004, p. 269; *Encyclopedia of New Religious Movements*, ed. by Peter Clarke, Routledge, 2006, p. 396-397; Despre etimologia termenului neopăgân și diferitele sale accepții vezi și Robert Hutton, *The Triumph of the Moon. A History of the Modern Pagan Witchcraft*, Oxford, 1999, p. 4; Michael Strmiska, *Modern Paganism in World Cultures*, p. 4-13.

Pr. Dr. atestat ULC, Olteanu Cosmin

ale coloniștilor creștini¹¹. Anumiți specialiști propun să se facă o distincție între păgânism și Păgânism și anume: păgânismul (scris cu literă mică) se referă la toate religiile care au rezistat convertirii la monoteism, atât grupuri istorice cât și contemporane, iar Păgânismul (scris cu literă mare) se referă la cei care au fost crescuți în monoteism, dar care au renunțat în favoarea tradițiilor pre-creștino-iudaice¹².

Există o mare varietate de tradiții și credințe în spectrul larg a ceea ce numim neo-păgânism. Unii neopăgâni venerază mai mulți zei și zeițe, alții venerază un cuplu cosmic, zeul și zeița. Contrar religiilor monoteiste, neo-păgânismul nu consideră că zeii sunt unici sau omniscienți, și nici că au creat lumea. Ca și oamenii, zeii sunt creații, emanații ale lumii în care se manifestă. Zeitățile neopăgâne sunt atât masculine cât și feminine, întruchipând funcții din cele mai diverse: înțelepciune, război, fertilitate sau moarte.¹³

Neopăgânismul nu apare ca o mișcare unitară, nici în ceea ce privește ritualurile sau modul de viață. Cu toate acestea, neopăgânii subscriu la câteva principii comune: acceptarea principiului masculin și feminin al Divinității (chiar androgin), respectul față de natură și înfrățirea cu aceasta, adesea deificarea panteistă a naturii; respectul pentru forța vitală a universului și pentru ciclurile fără sfârșit ale vieții și ale morții; faptul că fiecare individ este responsabil pentru descoperirea propriului său drum, în armonie cu lumea exterioară și cu comunitatea. Această idee este exprimată de obicei prin îndemnul: "Fă ce vrei atâta timp cât nu rănești pe nimeni".

---

¹¹ Faptul că WCER și-a intensificat, în ultima vreme, contactele cu reprezentanții hinduși, nu este întâmplător. În februarie, 2003 membrii *Romuva* au participat la o întâlnire a bătrânilor hinduși la Bombay, urmată de o conferință comună în 2003 la New Jersey. De asemenea, Congresul WCER din 2006 a avut loc la Jaipur în India. Așa cum remarca cunoscutul specialist elvețian al Noilor Mișcări Religioase, Jean Francois-Mayer, aceste întâlniri între căutările spiritual păgâne și alte tradiții religioase etnice constituie un exemplu fascinant de *mondializare în plan religios*, iar într-o analiză a geopoliticii religiilor, aceasta este o temă care trebuie urmărită cu atenție (Jean-Francois Mayer, *Le neo-paganisme rencontre la mondialisation. A propos de deux récentes ouvrages en français*, „Relioscope”, 21 août, 2003 (http://www.relioscope.info/article_201.shtml)).

¹² Barbara Jane Davy, *Introduction to pagan Studies*, Alta Mira Press, 2007, p. 2; Joane Pearson (ed), *Belief Beyond Boundaries: Wicca, Celtic Spirituality and the New Age*, Ashgate, 2002, p. 16.

¹³ *Witchcraft and Magic in Europe*. Vol VI: *The Twenty Century*. Edited by Bengt Ankarloo and Stuart Clark, University of Pennsylvania Press, 1999, p. 21- 26 (“The Goddess and God of Modern Paganism”); Michael, York, *Pagan Theology*, p. 35-41 (capitolul „Pagan Deities and the Principle of the Cosmic Order”); Barbara Jane Davy, *Introduction to Pagan Studies*, p. 13-32

Pr. Dr. atestat ULC, Olteanu Cosmin

Ciclurile naturii sunt foarte importante pentru păgâni, ciclurile lunare și festivalurile legate de anotimpuri ordonând viața celor mai mulți păgâni. În calendarul păgân, care se numește "Roata Anului", sunt opt festivaluri majore, numite sabaturi: Samhaim (1 octombrie), solstițiul de iarnă (21 decembrie), Imbolc (2 februarie), echinocțiul de primăvară (21 martie), Beltane (1 mai), solstițiul de vară (24 iunie), Lammas (1 august) și echinocțiul de toamnă (21 septembrie)¹⁴.

Imbolc amintește că ziua crește și iarna se va duce în curând. Păgânii obișnuiesc să aprindă lumânări, simbol al luminii care crește. Beltane este o sărbătoare exuberantă, celebrarea sexualității și a fertilității. Energiile divine masculine și feminine se împreunează în această lună, iar fructele acestei uniri sunt recoltele, viața în general. Deoarece luna mai era dedicată realizării acestui mariaj divin, căsătoriile între oameni erau descurajate. Lammas marchează începutul anotimpului de recoltă, fiind celebrat cu festivaluri, jocuri, concursuri. De asemenea, se împart bucăți de pâine și primele roade ale recoltei, după ce au fost binecuvântate. Samhaim marchează sfârșitul anului nou păgân, cinstirea strămoșilor, întâlnirea cu moartea. În noaptea respectivă se consideră că morții se întorc și îi vizitează pe cei vii. Păgânii încurajează aceste vizite, invocând numele și memoria lor. Samhaim este prezent și astăzi în subconștientul colectiv în sărbătoarea morților sau Halloween¹⁵.

Identitatea neopăgână este exprimată și prin participarea la festivaluri, prin muzică și dans¹⁶. Există festivaluri la nivel regional, transregional și internațional, pe parcursul cărora adepții se adună în parcuri, păduri sau alte locuri sub cerul liber. Alte activități păgâne sunt individuale și

---

¹⁴ Despre „roata anului”, Joyce and River Higginbolham, *An Introduction to Earth-Centered Religion*, Fourth Printing, 2004, p. 16-23; Barbara Jane Davy, *op.cit.*, p. 56-59;

¹⁵ Karen Sue Hybertsen, *Twisting Space. Women, Spirits and Halloween* în Lesly A. Northup (ed.), *Women and Religious Ritual*, Washington CD, 1993, p. 37-49. Autoarea se referă la trei tradiții care s-au contopit în cadrul Halloween : ritualul celtic legat de Samhaim, festivalul zeiței romane Pomona, celebrat cu fructe și nuci, și tradițiile creștine legate de Sărbătoarea Tuturor Sfinților. Philippe Walter arată că în anul 998 un abate de Cluny a instituit pentru prima dată pomenirea morților sau « ziua răposaiților » în data de 2 noiembrie (*Mitologie creștină. Sărbători, ritualuri și mituri din Evul Mediu*, Editura Artemis, 2005, p. 41-59, p. 42). Halloween a devenit subiectul unui cunoscute producții cinematografice americane semnate de Tommy Lee Wallace (*Halloween III. Season of the Witch*, 1982). Și tot de Halloween a ajuns pe pământ și creatura ET din filmul cu același nume al lui Steven Spielberg (*E.T. The Extra-Terrestrial*, 1982). Pr. Prof. Nicole Achimescu, *Halloween, o reminiscență a revelionului celtic*, Ziarul „Lumina”, 08 ianuarie 2009 .

¹⁶ Sarah M. Pike, *Earthly bodies, magical selves: contemporary pagans and the search for community*, Berkeley, Calif.: University of California Press , 2001, p. 5; Idem, *New Age and neopagan religions in America*, New York ; Chichester : Columbia University Press, 2004.

Pr. Dr. atestat ULC, Olteanu Cosmin

sunt practicate acasă, în familie. Practica sacrificiilor este foarte rară în păgânismul modern. În schimb, este foarte întâlnită practic aducerii ofrande: pâine, prăjituri, fructe, flori. Invocațiile pot fi spontane sau pot fi formulări-tip care se găsesc pe internet și în revistele de specialitate.

Ritualurile neopăgâne cele mai importante sunt legate de naștere și împlinirea unei vârste, căsătorie și sunt diferite de la un grup la altul. Un ritual tipic constă în pregătirea oamenilor, crearea spațiului sacru, chemarea zeităților și a energiilor, lucrarea magică efectivă. Păgânii au locuri prestabilite, cunoscute ca temple sau au locuri neprestabilite, unde își creează spațiul necesar comuniunii. Pentru a pregăti locul, aruncă sare, sau pârjolesc iarba. Pregătirea oamenilor se face prin meditație, ascultare de muzică, simpla tăcere, spălarea rituală. Adesea se creează un loc sacru trasând un cerc și practicanții se așează de asemenea în cerc pentru a sublinia egalitatea și uniunea cu Absolutul Cosmic. Cel mai des întâlnit simbol a neopăgânismului este steaua în cinci colțuri, simbolizând cele cinci elemente care susțin viața pe pământ: pământ, cer, foc, apă, spirit¹⁷.

Există două principii care caracterizează diferitele forme ale neo-păgânismului. Cei mai mulți păgâni cred că toate părțile universului, animate sau nu, se află în interconexiune, la nivele care trec dincolo de limitele spațio-temporale, așa cum le cunoaștem noi. Oamenii, susțin ei, pot interacționa cu universul și cu divinul ca și co-creatori. Acestea este principiul interconectivității. Alt principiu este că fiecare parte a universului este binecuvântată și nu este nimic greșit sau rău, nici în univers, nici în persoana umană. Este de la sine înțeles că nici o grupare păgână nu acceptă ideea de păcat¹⁸.

În ceea ce privește grupările neopăgâne, acestea pot fi împărțite în două mari categorii. Pe de o parte sunt grupurile care urmăresc să reconstruiască vechile religii dintr-un anumit grup etnic sau lingvistic sau dintr-o arie geografică. Pe de altă parte sunt cele care amestecă liber tradiții din arii diferite, de la popoare străvechi diferite și din epoci istorice diferite. Cele două atitudini pot fi numite, generic, **Reconstrucționism** și **Eclectism**. Evident, această polaritate eclectism-reconstrucționism simplifică lucrurile din considerente metodologice. În realitate, nici o mișcare păgână nu poate fi plasată, în mod absolut, într-una din aceste categorii.

Reconstrucționiștii studiază textele vechi, folclorul, arheologia, toate sursele susceptibile să furnizeze informații despre religiile tradiționale, încearcă să fie în pas cu toate cercetările academice și uneori sunt chiar ei înșiși cercetători. Nu se poate spune că Reconstrucționiștii nu-și

---

¹⁷ Joyce and River Higginbolham, *An Introduction to Earth-Centered Religion*, Fourth Printing, 2004, p. 30-38.

¹⁸ Barbara Jane Davy, *Introduction to pagan Studies*, Alta Mira Press, 2007, p. 29.

Pr. Dr. atestat ULC, Olteanu Cosmin

iau libertatea să adopte propriile lor interpretări, însă ei privesc vechile tradiții ca autoritative și autentice. Păgânismul care se manifestă actualmente în Grecia este un exemplu de reconstrucționism. Eclectiștii nu sunt așa legați de trecut, îl văd doar ca pe o sursă de inspirație, se simt liberi să adopte zeități europene și ne-europene, să le combine pe baza a ceea ce ei consideră a fi similar sau complementar. Wicca este cel mai cunoscut exemplu de eclecticism păgân. Reconstrucționismul este mai frecvent în centrul și estul Europei, acolo unde cultura etnică și identitatea rămân principii importante de organizare a vieții sociale și a activității culturale, în timp ce neopăgânismul eclectic este prevalent în insulele Britanice și nordul Americii acolo unde identitatea este mai puțin accentuată¹⁹.

Nașterea și dezvoltarea păgânismului contemporan.

Cercetătorii sunt de acord că păgânismul actual nu este deloc asemănător cu cel de dinaintea apariției creștinismului²⁰. De fapt, el nu are o vechime mai mare de 150-200 de ani, formându-se în perioada *fin de siècle* din Anglia²¹. Este epoca în care Darwin lansa teoria evoluționistă, în care s-a manifestat criticismul biblic, o perioadă în general de explorare spirituală și psihologică. În acest context, au apărut o serie de societăți care se doreau supra religii, cea mai cunoscută fiind *Societatea Teosofică*, înființată în 1875 de Elena Blavatsky (1831-1891). Scrierile sale sunt printre primele care au promovat „indomania” în Europa, în secolele XVIII-XIX. Ea considera că India și Orientul în general conțin tradiții esoterice, pe care Europa trebuie să le descopere. Tot ce a scris în cărțile ei pretinde că i-a fost dezvăluit de ființe superioare, nemuritoare, pe care ea le numește ”Maestrii Frăției Secrete” și cu care ar fi venit în contact la reședința ei din Himalaia²².

---

¹⁹ Despre **Reconstructionism** și **Eclectism**, vezi Michael York, *Pagan Theology. Paganism as a World Religion*, New York University Press, 2003, p. 18-20.

²⁰ Ronald Hutton, *The Pagan Religions of the British Isles*, Blackwell, 1991, p. 337: „Păgânismul de astăzi nu are nimic în comun cu ce a fost în trecut, cu excepția numelui, care este dat de creștinism”; Stephane Francois, *Le neo-paganisme. Une vision du monde en plein essor*, p. 20: ”Păgânismul contemporan sau neopăgânismul nu are decât puțin de-a face cu păgânismul antic: el este moștenitor al panteismului și romantismului”.

²¹ Despre istoria și dezvoltarea ideilor păgâne în Europa, vezi Joane Pearson, (ed), *Belief Beyond Boundaries*, p. 15-54.

²² Despre Elena Blavatsky și relația ei cu neopăgânismul, Robert Hutton, *The Triumph of the Moon. A History of the Modern Pagan Witchcraft*, Oxford, 1999. Autorul se întreabă dacă întemeietorea teosofiei a fost păgână și descoperă, în mod surprinzător, că ea avea un mare respect pentru creștinismul răsăritean (ortodox) pe care-l așeza deasupra budismului (p. 19).

Pr. Dr. atestat ULC, Olteanu Cosmin

René Guénon (1885-1951) a fost unul din primii occidentali moderni care a susținut că doctrina metafizică este prin excelență *una*, oricare ar fi expresiile ei în diverse tradiții. Iar această doctrină e depozitată în mod deplin în ceea ce el numea Tradiția Primordială- *religio perennis* sau *philosophia perennis* (echivalent pentru *Sanathana Dharma* din hinduism), din care decurg, prin adaptări, toate celelalte tradiții și religii. Scopul său era de a readuce în conștiința occidentală acest tip de cunoaștere și de realizare spirituală conținut în toate tradițiile, inclusiv în creștinism, dar pe care mentalitatea modernă îl diminuase, îl făcuse să se piardă, îl înlocuise prin devieri sau chiar contrafaceri²³. O altă contribuție importantă în acest sens a fost cea italianului Iuliu Evola (1898-1974), care vedea în Orient o lume încă deschisă transcendenței, în opoziție cu un Occident închis²⁴.

Astăzi putem vorbi de un „păgânism cultural”, care transpare într-o serie de lucrări de nivel academic, și prin care se releva nulitatea creștinismului în dezvoltarea culturii europene²⁵. Potrivit teoriilor vehiculate de acestea, păgânismul ar fi reușit să supraviețuiască mascat, prin povestiri, legende, mituri, folclor, atât în mediul popular cât și la nivelul elitelor intelectuale. Istoricul italian Carlo Ginzburg (n. 1939) susține ideea potrivit căreia „vrăjitoria” medievală nu a fost nimic altceva decât persistența unei culturi șamanice pre-creștine²⁶. O reputată specialistă în mitologie, Anne

---

²³ Jean Tourniac, *Melchisedec sau tradiția primordială*, Editura Herald, 2009, capitolul „Tradiția primordială și Melchisedec în opera lui Rene Guénon”, p. 13-68. René Guénon, un bun cunoscător al religiilor orientale, a întreținut o corespondență bogată și cu trei gânditori români: Vasile Lovinescu, Marc-Mihail Avramescu și Mihai Vâlsan. Anca Manolescu, *René Guénon, un autor modern*, „Dilema” 552 (2003), www.ceeol.com. În România, după 1990, au fost editate câteva din lucrările lui: *Criza lumii moderne*, Humanitas, 2008; *Domnia cantității și semnele timpurilor*, Humanitas, 2008; *Simboluri fundamentale ale științei sacre*, Humanitas, 2008.

²⁴ Deși se născuse într-o familie catolică, Julius Evola a respins de tânăr creștinismul, fiind atras de universul spiritual chinez, în special de alchimia taoistă, și apoi de yoga (Hans Thomas, *Julius Evola et l'histoire comparé des religions* în Jean-Pierre Brach, Jerome Rousse-Lacordaire, *Etudes d'Histoire de l'Esotérisme*, Les éditions du Cerf, Paris, 2007, p. 83-96).

²⁵ Despre persistența „păgânismului cultural”, Stephane Francois, *Le neo-paganisme*. p. 59-75.

²⁶ Carlo Ginzburg, *Storia notturna. Una decifrazione del sabba*, Torino, Einaudi, 1989 (traducere în limba română, *Istorie nocturna. O interpretare a sabbatului*, trad. de Mihai Avădanei; cu o postfață de Valeriu Gherghel, Iași, Polirom, 1996). Doctor al Universității din Pisa, Ginzburg a predat la Universita di Bologna și la University of California, Los Angeles (1988–2006), iar actualmente predă la Scuola Normale Superiore di Pisa.

Pr. Dr. atestat ULC, Olteanu Cosmin

Lombard- Jourdan s-a preocupat de originile păgâne ale carnavalului²⁷. Un alt universitar francez, Phillipe Walter, a arătat că întreaga mitologie creștină medievală nu este altceva decât mitologie păgână creștinată, care s-a transmis ca atare până în zilele noastre²⁸. Un exemplu este și lucrarea lui Ramsay MacMullen, *Christianisme et paganisme IV-VII siècles* (Paris, Belles Lettres, 1998), care explorează interacțiunea păgânismului cu creștinismul, arătând că triumful Bisericii nu s-a datorat superiorității creștinismului, ci faptului că „s-a impus forțat prin asimilarea culturii păgâne”.

Toate aceste încercări de a accentua rolul religiilor precreeștine, readucand la lumina adevărul istoric ascuns de creștinism, sunt de fapt reveniri la lucrările lui Margaret Alice Murray (1863-1963), un reputat egiptolog din perioada interbelică. Teza lui Margaret Murray era că păgânismul nu a dispărut în Evul Mediu, iar cea mai clară dovadă în acest sens i se părea vânătoarea de vrăjitoare (Malleus Malleficarum, Procesele de la Salem, Inchizitia Spaniola si Ciocanul Vrajitoarelor). Cărțile ei, *The Witch Cult in Western Europe* (1921) și *The God of Witches* (1933), publicate sub auspiciile prestigioasei edituri Oxford University Press, au fost considerate de referință timp de mai multe decenii²⁹.

Neo-păgânismul, ca mișcare organizată, a început în Statele Unite în anii 1960. În anul 1962 a luat ființă una din cele mai importante comunități neo-păgâne, *The Church of All Words* (CAW)³⁰, care este activă și astăzi, iar revista lansată în același an, *Green Egg*, a devenit cel mai important canal de comunicare al mișcării neo-păgâne. În 1998, CAW raporta în jur de 500 de membrii, cu ramuri în Elveția și Australia. După câțiva ani au apărut și federațiile, cu scopul de a apăra drepturile religioase ale păgânilor. Una din cele mai vechi este *Pagan Federation International*, despre care am amintit în debutul studiului nostru, care servește ca element de

---

²⁷ Anne Lombart-Jourdain, *Aux origines de carnaval. Un dieu gaulois ancêtre des rois de France*, Paris, Odile Jacob, 2005.

²⁸ Philippe Walter, *Mythologie chrétienne. Fêtes, rites et mythes du Moyen-âge*, Paris, Editions Entente, 1992, traducere în limba română *Mitologie creștină. Sărbători, ritualuri și mituri din Evul Mediu*, Editura Artemis, 2005 : « Creștinismul porcede la o transformare studiată a figurilor mitice ale creștinismului (?!). Pornind de la mituri străvechi, el inventează mituri noi...Creștinismul nu ar fi avut nici o șansă de a se impune în Occident dacă nu ar fi putut să răspundă, în materie de dogmă sau de ritualuri, nevoilor religioase ale păgânilor evanghelizați » (p. 199). Philippe Walter, un specialist în imaginarul Evului Mediu, este profesor de literatură medievală la Universitatea Grenoble III.

²⁹ Despre Margaret Murray și influența ei în mediile academice, *Witchcraft and Magic in Europe*, p. 31-36 (“The Myth of Pagan Witchcraft”).

³⁰ Despre CAW, vezi articolul lui James Lewis în *Encyclopedia of New Religions*. p. 297-298;

Pr. Dr. atestat ULC, Olteanu Cosmin

legătură la nivel internațional între *Pagan Federation*, întemeiată în Anglia în 1971 și grupurile asemănătoare din lume.

Înființarea unor comunități neopăgâne și a unor federații sau alianțe care să le reprezinte și să le apere drepturile constituie una din laturile procesului de instituționalizare pe care îl traversează actualmente neopăgânismul³¹. Acest lucru s-a dovedit benefic pentru recunoașterea acestora în societate, și odată cu aceasta pentru recunoașterea capelanilor în armată și penitenciare și apoi să urmeze și recunoașterea căsătoriilor între păgâni. CAW a fost primul grup neo-păgân care a reușit să obțină scutire de taxe federale, în 1971. În Islanda, Asatru Society este recunoscută ca religie oficială din 1973.

Neopăgânismul, cu variatele sale forme de manifestare, cunoaște un mare succes în societățile occidentale. Numărul celor care se declară păgâni poate fi estimat pe baza declarațiilor la recensăminte, a datelor referitoare la participarea la festivaluri, prin numărul celor care se abonează sau cumpără publicații neo-păgâne. Conform studiilor care s-au realizat pe baza chestionarelor distribuite în timpul festivalurilor, s-a putut constata că păgânii sunt în general educați, fac parte din clasa de mijloc și sunt în majoritate femei³². Într-un studiu interesant despre modelul de creștere a Noilor Mișcări Religioase, James Lewis arată că nici scientologia care făcea obiectul cercetării sale, nici mormonismul, nici Martorii lui Iehova nu au cea mai rapidă creștere, ci neo-păgânismul³³. Într-adevăr, prin analizarea recensămintelor din Statele Unite în perioada 1990-2001, s-a constatat că numărul celor care se declarau păgâni a crescut de la 8000 la 307 000. Conform recensământului din anul 2001, în Anglia s-au declarat 31 000 de păgâni și 7000 de

---

³¹ Barbara Jane Davy, *Introduction to Pagan Studies*, p. 4; Stephane François, *Le neo-paganisme*, p. 87-90 („Vers une internationale païenne?”)

³² Douglas Cowan, *Cyberhenge. Modern Pagans on the Internet*, Routledge, 2005; Helen Berger, Evan Leach, Leigh Shaffer, *Voices from the Pagan Census. A National Survey of Witches and Neo-pagans in the United States*, Columbia, 2003; Idem, *Contemporary paganism by the numbers*, în *Handbook of Contemporary Paganism*, edited by Murphy Pizza and James Lewis, Leiden, 2009, p. 157-162.

³³ James Lewis, *The Growth of Scientology and the Stark Model of Religious "Success"*, în *Scientology*, edited by James R. Lewis, Oxford University Press, 2009, p. 117-140 (p. 124). Helen Berger, *op.cit.*, p. 156. Faptul că neopăgânismul este religia cu cea mai mare creștere apare, într-o manieră triumfalistă, la simpatizanții mișcării. Vezi Joyce and River Higginbolham, *An Introduction to Earth-Centered Religion*, Fourth Printing, 2004, p 14: „dacă ești păgân, atunci aparții grupului cu cea mai mare creștere din Statele Unite, mulți din aderenții lui fiind educați, având job-uri importante și contribuind la sistemul social. Păgânii au dreptul lor să fie mândri de ceea ce sunt și să insiste ca darul prețios al libertății să fie aplicat fiecărei religii din această țară, mică sau mare”.

Pr. Dr. atestat ULC, Olteanu Cosmin

Wicca³⁴. Păgânismul crește spectaculos și în Canada, Australia sau Noua Zeelandă³⁵. În anul 2000, în Islanda, Asatru Society avea 500 de membrii, adică 0,2% din totalul populației.

Neopăgânii, în general, nu acceptă ideea de convertire. Ei susțin că nu se convertesc odată atunci când intră într-o grupare (coven), ci își confirmă identitatea, adică își reafirmă vechile credințe pe care le aveau³⁶. Majoritatea cercetătorilor acceptă faptul că nu există relatări despre convertire în discursul păgân și că păgânismul este „descoperit” ca urmare a interesului pentru ecologie, pentru monumentele păgâne, pentru cărți oculte. În momentul în care întâlnesc persoane cu preocupări asemănătoare, toți potențialii păgâni încep să-și definească identitatea și să conștientizeze faptul că ”vin acasă” (*coming home*)³⁷.

Wicca sau confesiunea păgână modernă.

În ciuda faptului că există mai multe feluri de păgânism și că se pot întâlni și practicanți solitari, există câteva tradiții importante, care se află de regulă în atenția cercetătorilor. Acestea sunt: Wicca, Druidismul, Neo-șamanismul, Odinismul (păgânismul nordic)³⁸. Wicca, este fără îndoială cea mai cunoscută formă de neo-păgânism, după unele estimări, aproape jumătate din păgâni fiind wiccani. Este exemplul clasic de eclecticism în cadrul păgânismului, de „bricolaj

³⁴ <http://www.statistics.gov.uk/CCI/nugget.asp?ID=954&Pos=&ColRank=2&Rank=224>,

³⁵ La recensământul din 2001 din Noua Zeelandă s-au declarat 5862 de păgâni (0.15% din totalul populației), în Canada 21 080 (0,07%), iar în Australia 24 156 (0,13%). Cf. Barbara Jane Davy, *Introduction to pagan studies*, p. 3

³⁶ Joyce and River Higginbolham, *An Introduction to Earth-Centered Religion*, p. 4: ”Spre deosebire de membrii altor religii, păgânii nu fac prozelitism activ. Nu trimit misionari, nu încearcă să convertească. Aproape nici unul din păgânii pe care îi cunoaștem nu a fost convertit la păgânism în sensul tradiției. Ei au devenit păgâni hotărând că păgânismul reflectă ceea ce au crezut deja și au adoptat cuvântul păgânism pentru a se descrie pe ei”;

³⁷ Graham Harvey, *Coming Home and Coming Out Pagan but not Converting* în Christopher Lamb and Darrol Bryant (ed.), *Religious Conversion. Contemporary Practices and Controversies*, London: Cassell, 1999, p. 233-246; Sian Reid, „A Religion Without Converts” *Revisited: Individuals, Identity and Community in Contemporary Paganism* în *Handbook of Contemporary Paganism*, p. 171-194.

³⁸ *Encyclopedia of New Religions*, edited by Christopher Patridge, p. 277-280; Jenny Butler, *Druidry in Contemporary Ireland*, în Michael Strmiska, *Modern Paganism in World Cultures*, p 87-126; ”Celtic Traditions” în Michael York, *Pagan Theology*. p. 90-98; Michael Strmiska, Baldur A Sigurvinsson, *Asatru. Nordic Paganism in Iceland and America*, în Michael Strmiska (ed.) *Modern Paganism in World Cultures*. p 127-180.

Pr. Dr. atestat ULC, Olteanu Cosmin

spiritual” în care sunt integrate elemente din alte religii pre-creștine, în particular elemente din cultele celtice, grecești și romane³⁹.

Fondatorul mișcării Wicca moderne este englezul Gerald Gardner (1884-1964), francmason, rosicrucian, membru al *Ordo Templi Orientis* și a altor societăți secrete.⁴⁰ Deoarece legislația englezească era restrictivă în privința vrăjitoriei, Gardner nu a putut face publice scrierile și opiniile sale până 1951, când s-a legalizat practicarea vrăjitoriei, atâta vreme cât acest lucru nu leza o altă persoană. Gardner a publicat imediat două lucrări *Witchcraft Today* (1951) și *The Meaning of the Witchcraft* (1959), care au avut un succes neașteptat în Anglia și au avut un mare impact în America. Prin aceasta, *el nu a reînviat o veche religie, așa cum credea, ci a creat una nouă*. Sursele lui de inspirație au fost ideile lui Alistair Crowley sau lucrări populare ca *Creanga de Aur* a lui James Georges Frazer (*The Golden Bough. A Study in Magic and Religion*, New York, 1890)⁴¹. Actualmente, în Anglia sunt în jur de 120 000 de păgâni adepți declarați ai cultului Wicca. Cele mai cunoscute voci wiccane în Europa sunt Janet Farrar, Vivianne Crowley, Marian Green, care acționează ca niște „guru” feminini în rândul adepților neopăgânismului⁴².

În anii 1960, Wicca a fost ”exportată” în America și a devenit populară, câțiva ani mai târziu, prin publicarea lucrării lui Margot Adler, *Drawing Down the Moon. Witches, Druid, Goddess' Worshippers and Other Pagans in America Today* (New York, 1979). Principalul

---

³⁹ Joyce and River Higginbolham, *An Introduction to Earth-Centered Religion*, p. 8; *Encyclopedia of New Religions*, edited by Christopher Patridge, p. 295-297; Joane Pearson (ed), *Belief Beyond Boundaries*, capitolul „Witches and Wicca”, p. 133-172.

⁴⁰ Despre Gerald Gardner și garderienii, vezi *Witchcraft and Magic in Europe*, p. 43-55; Nevill Drury, *The Modern Magical revival*, în *Handbook of Contemporary Paganism*, edited by Murphy Pizza and James Lewis, Leiden, 2009, p. 50-63.

⁴¹ James Lewis, *Witchcraft Today. An Encyclopedia of Wiccan and Neopagan Traditions*, California, 1999 (Capitolul ”Precursors to Modern Witchcraft”, p. XIV-XIX). *Witchcraft and Magic in Europe. The Twentieth Century*. p. 2: “vrăjitoria păgână a secolului al XX-lea este singura religie pe care Anglia poate pretinde că a dat-o lumii”.

⁴² Janet Farrar a publicat unele din cele mai influente cărți despre vrăjitorie: *The Pagan Path* (cu Gavin Bone, Custer, 1995), *Progressive Witchcraft. Spirituality, Mysteries and Training in Modern Wicca* (cu Gavin Bone, 2004). Vivianne Crowley este lector universitar la King's Kollege London și mare preotească Wicca, secretar al PFI din 1988. Una din cele mai importante cărți este *Wicca. The Old religion in the New Age*, Wellingborough, Aquarian, 1989, prin intermediul căreia cititorii sunt ghidați să vadă cum Wicca este practică în conventul din care face parte. Marian Green a scris peste 20 de cărți despre magie și vrăjitorie adresându-se mai mult celor care vor să practice magia singuri, nu în conven. *Modern Magician's Handbook*, 2001.

Pr. Dr. atestat ULC, Olteanu Cosmin

element de noutate al variantei americane este feminismul, promovat prin cărțile unor feministe radicale ca Starhawk, Selena Fox sau Zsuzsanna Budapest⁴³. Starhawk este o scriitoare americană, activistă așa cum singură se proclamă, teoretician al păgânismului și una din cele mai cunoscute voci ale ecofeminismului și a luptei împotriva globalizării⁴⁴.

Este important de menționat în acest context faptul că adeptele Wicca valorizează teoriile feministe potrivit cărora, în perioada medievală, aproximativ 9 milioane de femei au devenit victime ale Inchiziției, fiind acuzate de vrăjitorie. Se face astfel o paralela între cele 6 milioane de victime ale Holocaustului, și cele 9 milioane de victime ale Bisericii Romano-Catolice în Evul Mediu. Pentru vrăjitoarele moderne acest fapt istoric este atât de important, încât se consideră moștenitoare directe ale corpusului de cunoștințe ale acelor vrăjitoare din vechime.

Vrăjitoria modernă se deosebește însă de ceea ce se practica în antichitate. În primul rând, ea a pierdut sensul sacrificiului, de parcă divinitățile venerate, aceleași ca în antichitate, s-au adaptat lumii moderne și nu mai cer jertfe. Este o „religie” cu o structură teoretică minimă. Într-un grup Wicca se pot întâlni atâtea interpretări ale divinității, câți membrii sunt. Cea mai importantă funcție a vrăjitoriei moderne este să furnizeze mijloace prin care oamenii să poată face experiența divinului în mod direct. Vrăjitoria contemporană are un rol important și în războiul dintre sexe, deoarece pune în valoare ideea de femeie liberă și puternică. Zeița simbolizează recunoașterea legitimității puterii femeii sau este chiar puterea din femeie.

Succesul neo-păgânismului în societatea contemporană este incontestabil. Așa cum a văzut, familiarizarea cu temele păgâne se face încă din copilărie. În acest sens se constata o reintoarcere la religiile pagane, atât de către tineri, cât și de cei maturi. În primul rând, trebuie să invocăm dezvoltarea imaginației, satisfacție intelectuală, legăturile cu feminismul, libertatea de a practica

---

⁴³ Zsuzsanna Budapest, *The Holy Book of Women's Mysteries*, London, 1990. Budapest este o exponentă a feminismului separatist neacceptând deloc bărbați în coven. De asemenea nu face nici un compromis cu creștinismul și are remarci sarcastice la adresa Mântuitorului. A se vedea, Cynthia Eller, *Twentieth-Century Women's Religions as Seen in the Feminist Spiritual Movement* în Catherine Wessinger (ed.), *Women's Leadership in marginal religions. Explorations outside the mainstream*, University of Illinois, 1993, p. 178-179.

⁴⁴ Starhawk, *The Spiral Dance, A rebirth of the Ancient Religion of the Great Goddess*, San Francisco ; London, Harper & Row, 1979. Despre ea, Cynthia Eller, *Twentieth-Century Womens Religions as Seen in the Feminist Spiritual Movement*, p. 180-181. Ecofeminismul este o mișcare politică și culturală care accentuează baza comună dintre feminism și mediu, susținând că există o paralelă puternică între opresiunea și subordonarea femeii în familie și societate, pe de o parte și degradarea naturii, pe de altă parte (Vezi *Encyclopedia of New Religions*, ed. by Christopher Partridge, p. 384). Starhawk are și o pagină web personală: <http://www.starhawk.org/>

Pr. Dr. atestat ULC, Olteanu Cosmin

ceea ce îți convine. Sociologii au avansat ipoteza că toate aceste forme de neo-păgânism arată faptul că există o dorință de a părăsi atitudinile nationaliste si depresive promovate de religiile monoteiste .

Păgânismul permite elaborarea unei noi viziuni despre lume care sunt total diferite de cele ale religiilor monoteiste. Sunt definite de teologi ca si religie, avand ierarhie centrală sau dogmă flexibila, promovand diversitatea religioasă și neconsiderand necesar faptul ca toți să creadă același lucru sau să fie organizați în aceeași structură, promovand o spiritualitate individualizată, o cale de viață în armonie cu energia universală.

Păgânismul modern nu seamănă cu nici o nouă mișcare religioasă monoteista sau inflexibila portretizată de specialiști: depinzand de lideri carismatici, nu cere o rupere a relațiilor de familie, nu pune probleme în societate. *O caracteristică majoră a neopăgânsimului este că prin ritual se urmărește cinstirea divinităților, cat si cultivarea puterilor personale- autocontrol, autocunoaștere, profeție, psihokinesis, vindecare psihică.* Principiile neopăgâne enunță credințele pe care o persoană trebuie să le adopte. Ele doar conturează direcția spre care trebuie să se îndrepte dezvoltarea spirituală și personală a cuiva care se declară păgân. Într-un cuvânt, fiecare este responsabil pentru credința pe care alege să o adopte, fiecare este responsabil ce zeitate i se potrivește și ce relație stabilește cu acea zeitate, fiecare este responsabil pentru dezvoltarea sa spirituală și personală⁴⁵.

Prin toate acestea, neopăgânismul se manifestă ca o religie a relativismului și globalismului vremurilor pe care le trăim. Relativismul se referă la faptul că fiecare percepe realitatea în mod diferit, iar aceasta se materializează într-un mozaic de credințe și ritualuri; globalizarea se referă la faptul că practicanții sunt eclecticici deoarece preiau simboluri, zeități practici rituale de la alte culturi și le folosesc în afara contextului lor originar, spațial și temporal. *Păgânismul din zilele noastre nu poate fi considerat, sub nici o formă, o continuare a păgânismului pre-creștin,* lucru care este recunoscut chiar de adepti⁴⁶.

Nu în ultimul rând, dezvoltarea neo-păgânismului a fost favorizată de un anume climat spiritual și religios al societății contemporane, în care predomină indiferența religioasă și în care proliferază o subcultură cu tentă religioasă. De asemenea, nu trebuie uitată contribuția imensă a

Pr. Dr. atestat ULC, Olteanu Cosmin

Internetului și a mass-media, prin intermediul cărora neopăgânii, până mai ieri izolați, reușesc să comunice, să se organizeze și să se influențeze reciproc.

Neo-păgânismul: Concluzii

Studiul de față a dorit să fie o sinteză succintă și clară asupra neopăgânismului și impactului său mondial, european și pe teritoriul României, dintr-o perspectivă obiectivă, științifică și conformă cu teologia păgână. Aceasta este prima lucrare de acest fel, creată sub elidida Asociației Mișcarea Neopăgânilor din România (MNR), de Pr. Dr. ULC în teologie universală și păgână, Olteanu Cosmin .

Se evidențiază, prin urmare, o reîntoarcere la originile religioase datorită aspectelor umaniste accentuate și mai puțin dogmatice .

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

Encyclopedia of New Religions. New Religions Movements, Sects and Alternative Spiritualities, edited by Christopher Partridge, foreword by Gordon J. Melton, Oxford 2004,

Encyclopedia of New Religious Movements, ed. by Peter Clarke, Routledge, 2006

Handbook of Contemporary Paganism, edited by Murphy Pizza and James Lewis, Leiden, 2009

Religions of the World. A comprehensive Encyclopedia of Beliefs and Practices, Gordon J. Melton, Martin Baumann (eds.), David B. Barrett, world religious statistics; Donald Wiebe, introduction, California, 2002, 4 vol.

The Encyclopedia of Cults, Sects and New Religions, ed. James Lewis, Prometheus Books, 1998 (2002)

The Encyclopedia of Religion, Mircea Eliade editor en chief, vol I, Macmillan Publishing

Pr. Dr. atestat ULC, Olteanu Cosmin

Company, New York, 1987, ed.), vol 16 (Index); Volume diferite (Miscellaneous)
Witchcraft and Magic in Europe. The Twentieth Century. edited by Bengt Anakaloo and Stuart Klark,
University of Pennsylvania Press, 1999

* * *

Berger, Helen A, *A community of witches. Contemporary neo-paganism and witchcraft in the United States*, Columbia, Univ. of South Carolina Press, 1999

François, Stephane, *Le neo-paganisme. Une vision du monde en plein essor*, MCO, La Table d'Emeraude, 2007

Harvey, Graham, Charlotte Hardman (dir.), *Paganism Today. Wiccans, Druids, the Goddess and Ancient Earth Traditions for the Twenty-First Century*, Londres, Thorsons, 1996;

Harvey, Graham, *Coming Home and Coming Out Pagan but not Converting* în Christopher Lamb and Darrol Bryant (ed.), *Religious Conversion. Contemporary Practices and Controversies*, London: Cassell, 1999, p. 233-246;

Higginbolham, Joyce and River, *An Introduction to Earth-Centered Religion*, Fourth Printing, 2004 (Apologetică).

Hutton, Robert, *The Triumph of the Moon. A History of the Modern Pagan Witchcraft*, Oxford, 1999

Hutton, Ronald, *The Pagan Religions of the British Isles. Their Nature and Legacy*, Blackwell, 1991

Ivakhiv, Adrian, *In Search of Deeper Identities. Neopagans and native faith in Contemporary Ukraine*, "Nova Religio" 8 (2005), p. 7-37

Lenoir, Frédéric, *Les métamorphoses de Dieu. La nouvelle spiritualité occidentale*, Plon, 2003

Lewis, James *Numbering neopagans* în James Lewis, Gordon Melton (ed), *Perspectives on New Age*, State University of New York Press, 2002

Lewis, James, *The pagan Explosion. An Overview of Selected Census and Survey data*, în Hannah Sanders and Peg Aloi, *New generation Witches. Teenage Practitioners of 21st century*, Witchcraft, Hampshire, 2007

Lewis, James, *Witchcraft Today. An Encyclopedia of Wiccan and Neopagan Traditions*, California, 1999

Pr. Dr. atestat ULC, Olteanu Cosmin

Pearson, Joane (ed), *Belief Beyond Boundaries: Wicca, Celtic Spirituality and the New Age*, Ashgate, 2002

Pike, Sarah M., *New Age and Neopagan Religions in America*, Columbia University Press, 2004

Strmiska, Michael, *Modern Paganism in World Cultures. Comparative Perspectives*, 2005

York, Michael, *Pagan Theology. Paganism as a World Religion*, New York University Press, 2003

York, Michael, *The Emerging Network. Sociology of the New Age and Neo-Pagan Movements*, Rowman and Littlefield Publishers, 1995